

УДК 007:2-184.4: [316.77+004.77]

СЕКУЛЯРИЗМ НОВИХ МЕДІЙ: ВИКЛИКИ І НЕБЕЗПЕКИ

Юліана Лавриш

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна
e-mail: newmedialnu085@gmail.com*

У публікації представлено важливість використання нових медій у сучасну епоху, розглянуто явище секуляризму у мережевому просторі, проаналізовано виклики і небезпеки, що пов'язані із присутністю у Web 2.0.

Ключові слова: Церква, нові медії, секуляризм, соціальні мережі, Інтернет.

Зі зміною епох відбувається зміна ментального мислення і підходу до осмислення світу, у якому живемо. Відомо, що світоглядні епохи мають свою циклічну повторюваність. Наприклад, Відродження – це нове пережиття Античності. Коли говоримо про сучасний часовий вимір, у якому живемо, не можемо дати однозначного визначення, здебільшого називаючи його періодом постмодернізму чи періодом постправди. Зважаючи на величезний вплив інформаційної матриці, епоху нанотехнологій, ми не можемо не констатувати факт перебування у контексті епохи секуляризму, тобто відокремлення та ізолюваності.

Появу напрями секуляризму філософи пояснюють зміною культурно-часових епох, а саме – появою модерну. Людина – як особистість – потребує простору для саморозвитку і вдосконалення. На нашу думку, цей шлях починається з самого початку її самоусвідомлення, розуміння лоції у світі, проте дедалі більше це розуміння виходить із раціоналізації світу і прагнення всього у ньому пояснити, зокрема ми більш детально розуміємо це у контексті епохи Просвітництва. Проте у людини все ж залишалася потреба віри у Бога. «Секуляризація – це інтегральна частина модернізації. Для багатьох соціологів розвиток релігійності і духовності є появою тенденцій десекуляризації», – зазначив у своїх наукових напрацюваннях про Католицьку Церкву у Польщі о. Януш Мар'янські [7, с. 289]. Священик зазначає, що Церква у Польщі регулює життя багатьох родин, культивує неділі і свята. Людина сама ж змінюється у розумінні сасгум, тобто божественності. Якщо це сасгум у сучасному світі не виправдовує переконань, то автоматично змінюється світогляд і підхід. Це, зокрема, яскраво примітно на прикладі публічного виставляння хреста у державних установах. Наприклад, у 2009 році 28% поляків зазначили, що висіння хреста у залі Сейму суперечить правам і свободам людини, у 2011 році така кількість однодумців зросло до 34% [7, с. 185].

Про потребу віри в епоху безвір'я, зокрема, докладно осмислює у своїй праці «Секулярна доба» Чарльз Тейлор. Дослідник вважає, що на це впливають щонайменше три основні чинники. По-перше, природний світ, розташований в уявлюваному для людей космосі, свідчив про божественну мету та дію. Народи витворили сотні легенд, заклинань, дій, щоб покращити урожай, пришвидшити настання дощів чи припинити посуху. Люди вважали, що там, де завершується матеріальне втручання, починається дія Бога. По-друге, про Бога, на думку Чарльза Тейлора, свідчило саме існування суспільства (але не як такого – бо «суспільство» є модерним терміном – а як поліса, королівства, Церкви). Королівство могло розумітися як укорінене у чомусь вищому від суто людських дій у секулярному часі. Окрім того, життя багатьох інституцій було тісно пов'язане із Богом. По-третє, люди жили ніби у зачаклованому світі, у якому вони необов'язково знову-таки вірили у традиційного Бога. Однак, наприклад, у світогляді європейських селян 1500 попри всі неоднозначності християнський Бог все ж займав першу позицію [4, с. 49–50]. Незважаючи на таку присутність божественного начала у суспільстві, людина все ж намагалася якось знайти свій простір, осмислити себе, зрозуміти власне призначення.

Секуляризація пропонує відмовитися від апелювання до будь-яких рівнів буття, крім зосередженості на теперішньому та повсякденному. Тобто це у свою чергу спрямовує нас не лише до самоідентифікації, але пошуків нового рівня реальності та нової ідентичності [4, с. 13]. Знову-таки звертаючись до праці Чарльза Тейлора, варто зазначити, що людина, яка осмислювала себе у контексті різних духів і вірувань, відчула потребу самоізоляції і самоусвідомлення. У Чарльза Тейлора цей термін називається «ізольоване я» [4, с. 53]. Для формування такого «ізольованого я» мало було лише самого розчаклування, потрібно було впевнитися у моральних силах власного впорядкування.

Епоха нових цифрових технологій або ж ера Web 2.0 також впливає на ці процеси плекання «ізольованого я» в умовах постійної трансформації. Польський дослідник Кшиштоф Стемпняк порівнює Інтернет з Вавилонською вежею. Адаже мережа, як і процес будівництва вежі, зближує своїх учасників, відкриваючи між ними щораз більші горизонти і можливості, дає доступ до інформації, розвиває, вчить [9, с. 69]. «Можна зазначити, що ера Web 1.0 була часом самотності у мережі, автоматизації користувачів, а ера Web 2.0 створила платформу для комунікації і гаму комунікації у різних видах життя», – зазначив Кшиштоф Стемпняк [9, с. 70].

Саме тому Джордж Гербнер виділяє такі етапи у розвитку комунікації: доіндустріальний, друкований, телевізійний, електронних технологій [2, с. 20–21]. Отож, епоха цифрового суспільства спонукає до того, що люди, а насамперед молодь, починають думати твіттами чи короткими Фейсбук-постами. Менш популярними для них видаються традиційні ЗМІ: телебачення, радіо чи преса, проте не можна говорити, що аудиторія відмовляється від споживання цього контенту. «Homo sapiens digital» («digital human») – людина цифрової мудрості, але чи зможе вона жити без комп'ютера? Цифрова мудрість – це, по-перше, зупинка своїх вроджених можливостей і пізнавальних сил, по-друге, – застосування технологій до життя», – міркує Марк Пренський [9, с. 73].

Якщо розглядати явище соціальних мереж, то варто наголосити на певних секулярних пастках, які тут є, – формат гри, маніпуляції, фальсифікації. Вважаємо, що цей виклик є істотно важливим для розвитку комунікації, наприклад, на акаунтах

соціальних мереж духовенства та мирян-користувачів. Дослідники моделей комунікації визначали мотив гри як один із елементів маніпуляції. Наприклад, це примітно у класифікації маніпуляційних процесів дослідника О. Федорова, де «гра у просто-народдя передає спотворення інформації, нівеляцію цінностей» [3, с. 22].

Польські дослідники виділяють кілька прийомів у соціальній мережі Фейсбук, які у форматі такої собі інформаційної гри сприяють до поширення певних меседжів:

1. Ефект ланцюгової реакції – перемощування на сторінці. Якщо, наприклад, є 130 друзів, то 20 з них щонайменше побачать повідомлення, а 2 поділяться ним.

2. Ефект снігової кулі – меседж доходить до першого респондента, який радить інших осіб, найбільше схильних до своїх власних інтересів.

3. Ефект кругів на воді, – якщо запостити меседж на власну сторінку, він поширюється між іншими друзями і друзями своїх друзів [8, с. 24–25].

Поняття медіагри і вульгаризації інформації варто відмежовувати від процедури гайнування часу та власне гри. Сучасна медіагра – це не лише привід для розкутих веселощів, вона, як доречно зазначив Костянтин Сігов, є не лише гедоністичним проведенням часу, але і «елементом і ступенем духовного майстрівства, що виростає із зібраності» [3, с. 61]. Отож, карнавалізація дійсності вносить певні корективи у розумінні духовності, знецінюючи прекрасне. Прикладом карнавалізації соціальних мереж, на наш погляд, можна вважати недоречні жарти духовенства, пости чи навіть невміло використані фотожаби, які призначені не для іронічно-саркастичного самозаглиблення і роздумів про власне життя чи життя суспільства, а заради створення акаунт-іміджу, а отже, збільшення кількості друзів чи фолловерів.

Часто дискусії у соціальних мережах виглядають дуже поверховими і без конкретизації. Тут постає проблема, про яку вдало пише Нік Дейвіс у «Новинах пласкої Землі». Аналізуючи медіаринок Великобританії, автор вважає, що однією із головних проблем сучасної фабрики новин є «прес-релізм», або ж поверховість висвітлення. Журналісти скаржаться на те, що не мають часу писати якісні аналітичні тексти. Насправді йдеться не про час, а про бажання, про медіалінощі, коли простіше скопіювати новину чи текст в інформаційної агенції, яка «годує» медіасферу, додати кілька перчинок, і ось – трафіку чи рейтингу досягнуто [1, с. 45].

Отож, зважаючи на сказане вище, можемо зробити такі висновки:

- По-перше, сучасний світ тяжіє до світогляду відокремленості, ізольованості, самотності, а нові медії є можливим джерелом для творення паралельного до реальності віртуального світу;
- По-друге, секулярність ментальності користувачів нових медій скидається на плеяду «ізольованих я», різних і самотніх, які досі перебувають у надії збудувати свою Вавилонську вежу комунікації;
- По-третє, окремішність у мережі може маніпулювати свідомістю користувача, занурюючи його у ефект карнавалізації, гри віртуального світу;
- По-четверте, ізольованість «я» впливає на якість дискусії у нових медіях.

Зважаючи на виявлені небезпеки і виклики секулярного мислення нашої епохи в умовах Web 2.0 чи навіть Web 3.0, варто міркувати про здорову мережеву спільноту, що використовуватиме нові медії не для маніпуляції, стереотипізації, а для ефективного розвитку медійного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дейвіс Н. Новини Пласкої Землі. / Нік Дейвіс – К.: Темпора, 2011. – 548 с.
2. Косюк О. М. Теорія масової комунікації: навч. Посібник / О. М. Косюк. – Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. – 384 с.
3. Сігов К. Б. Людина поза грою і людина, яка грає /К.Б. Сігов // Філософська і соціально думка. – 1990. – №4. – С. 28–44.
4. Тейлор Ч. Секулярна доба. Книга перша. Пер.з англ. / Чарльз Тейлор – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2013. – 664 с.
5. Człowiek a światy wirtualne / Pod red. Andrzej Kiepas. – Wydawnictwo Univ. Śląskiego-Katowice 2009. – 192 s.
6. Darin Barney. Społeczeństwo sieci – Wyd. Sic! – Warszawa 2008. – 229 s.
7. Kościół Katolicki w Polsce w przestrzeni życia publicznego/ ks. Janusz Marianski Wydawnictwo Adam Marszałek, ul. Lubicka 44, 87-100 Toruń. – 385 s.
8. Monika Czaplinska. Zarządzanie kryzysem w social media. Wydawnictwo Helion, 2014. – 288 s.
9. Nowe media i wyzwania społeczności/ pod. red. Marek Sokolowski/ Wydawnictwo Adam Marszałek, ul. Lubicka 44, 87-100 Toruń 2013. – 368 s.

**NEW MEDIA SECULARISM:
CHALLENGES AND DANGERS****Yuliana Lavrysh**

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chupryny Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: newmedialnu085@gmail.com*

In this publication it is presented the importance of using new media in the modern era, discussed the phenomenon of secularism in the network space, analyzed the challenges and dangers associated with the presence of Web 2.0.

With the change of epochs, there is a change in mental thinking and an approach to understanding the world in which we live. It is known that worldview epochs have their cyclic repetitiveness. For example, the Renaissance is a new experience of Antiquity. When we talk about the modern time dimension in which we live, we can not give an unambiguous definition, mostly calling it a period of postmodernism or a period of true truth. Given the enormous influence of the information matrix, the era of nanotechnology, we can not but state the fact of being in the context of the era of secularism that is separation and isolation.

The emergence of the direction of secularism philosophers explains the change in the cultural-time epochs, namely the emergence of the modern. Man, as a person, needs space for self-development and perfection. In our opinion, this path begins from the very beginning of its self-awareness, the understanding of the world in the world, but more and more this understanding proceeds from the rationalization of the world and the desire to explain everything in it, in particular, we understand this in more detail in the context of the Enlightenment. However, the human still remained the need for faith in God.

Key words: Church, New Media, secularism, social networks, Internet.